

Ліки зцілюють тіло, а книга - душу

Біблія

№ 5 (68)

2020

(травень)

ТЕРАПЕВТ

Видається з 1 жовтня 2014 року

*Бюлетень Наукової бібліотеки
Харківського національного медичного університету*

Читання зі смаком

У бузковому мареві війни

C. 6-7

Зміст

Наковій бібліотеці ХНМУ — 100 років

Бібліотека у полум'ї Другої світової війни

I. Киричок, Т. Костюкевич.....С. 4-5

Навіки в пам'яті людській

У бузковому мареві війни

I. Киричок.....С. 6-7

Фундатори

Пауль Ерліх

В. Серпухова.....С. 8-9

Харків медичний

Петро Іванович Кравцов

С. Кравченко, Л. Скрипченко.....С. 10

Натхнення

У польоті уяви

Р. Вороніна.....С. 11

Хроніка подій

Онлайн-менеджмент університетської бібліотеки

Н. Гаєва.....С. 12

День відкритих дверей — дистанційно!

О. Красюкова.....С. 13

Державна атестація випускників — віртуально!

Редакція.....С. 13

День вишиванки

Д. Корольчук.....С. 14

Найоригінальніші музеї України

А. Ляшенко.....С. 15

Анонси подій,

Вітання з днем народження

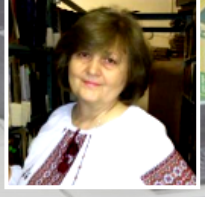
.....С. 16

Науковій бібліотеці ХНМУ – 100 років!

Ірина Киричок

Тетяна Костюкевич

Бібліотека у полум'ї Другої світової війни

З яскравим та веселим буйством квітучих садів в травні до нас приходить свято, яке вже в третьому поколінні відзивається в наших серцях нестерпним болем. День Перемоги! На генетичному рівні закарбувалося горе, яке не залишило нікого осторонь. Цього року минуло 75 років, як завершилась Друга світова війна. Роки біжать, а війни тривають й досі. Проте людство має робити висновки зі своїх помилок...

До оголошення війни 22 червня 1941 року життя 1-го та 2-го ХМІ, як і працівників його бібліотек, йшло налагодженим темпом: добігав кінця навчальний рік, закінчувались іспити, повертались книжки до фондів, бібліотеки готувались до закриття на літню перерву і відпустки... Аж ось — час зупинився.

З перших днів війни до лав діючої армії була мобілізована значна частина працівників та студентів нашого вишу — війни потрібні лікарі.

Згідно наказу Наркомздоров'я СРСР від 25 червня 1941 року постало завдання «... провести випуск 5-го курсу Лікувального та Педіатричного факультетів 2-го ХМІ, вручити випускникам тимчасові дипломи про закінчення 2-го ХМІ і негайно направити до місця призначення...».

Харківські 1-й та 2-й медичні інститути ні на мить не зупиняли своєї роботи. З архівних матеріалів слідкуємо за організацією загонів протиповітряної оборони, спеціальних загонів по споруд-

женню оборонних укріплень навколо міста. До Харківських медичних прибувають студенти з окупованих міст — Вінниці, Києва...

В 2-му ХМІ з метою розвантаження бібліотеки розпочали розподілення фонду: кафедра марксизму-ленінізму відібрала соціально-економічну літературу в потрібній їй кількості для збереження на кафедрі. Завідувачці бібліотекою Л.М. Агеєвій доручено представити список книжок, які не використовувались протягом останніх років на предмет вилучення їх з фонду. Розпочалась підготовка до переобладнання приміщення бібліотеки — кімнати для видачі літератури та приймальні з книжковими стелажми для читачів. Терміново провели перевірку фонду філії бібліотеки 2-го ХМІ для її закриття у зв'язку з мобілізацією до лав РСЧА завідувача філії Д.А. Кочерги.

З наближенням війни до нашого міста вже в серпні 1941-го розпочалась підготовка до евакуації. Збирались не на довго, думали — місяця на два. Складено список працівників, хто евакуювався з інститутів, а хто залишався в місті зберігати майно. На кафедрах обережно пакували устаткування й приладдя для навчання у спеціально підготовлену тару. Працівники інститутів, хто не увійшов до списку, але бажав їхати в евакуацію, мусив добиратись за власний кошт. Так, за браком інформації про збори бібліотеки 1-го ХМІ відомо, що до списку евакуації

інституту увійшла лише Л.Р. Розенберг — завідувача навчальною бібліотекою. Проте багато хто залишився і всіма силами намагався вижити в окупованому нацистами Харкові, зберегти цінне майно інституту і бібліотеки.

З вересня розпочалась евакуація двох Харківських медичних вишів і вже до кінця жовтня вони прибули до місць призначення. Так, 2-й ХМІ був прийнятий містом Фрунзе (нині — Бішкек), який в подальшому у зв'язку із розпорядженням Наркомздоров'я СРСР і наказом НКА Киргизької РСР злився з Киргизьким медичним інститутом (наказ від 13.10.1941).

1-й ХМІ прибув до міста Чкалов (нині — Оренбург). Інститут, а це 58 кафедр, для місця розташування не одержав майже нічого — один будинок та 4-й поверх шпиталю. Тож за військовим часом розташовувались ущільненнями міських установ. Викладачі та студенти селились по «кутках». А далі — були надлюдські зусилля та важка праця, щоб розпочати заняття 10 листопада 1941 р.

Штат бібліотеки 1-го ХМІ в Чкалові поступово збільшувався. До завідувачої навчальною бібліотекою Л.Р. Розенберг приєднались бібліотекарі П.С. Ловля та К.М. Деснер. Також, на посаду бібліографа та виконуючої обов'язки завідувачої наукової бібліотеки була зарахована Є.М. Френкель. Невдовзі в бібліотеці організовано науковий відділ, в задачі якого входило: облік медичної

літератури, наявної в бібліотеках м. Чкалова, та створення відповідної картотеки; складання бібліографічних списків літератури з питань, які цікавлять наукові кадри інституту; консультації з питань вітчизняної та іноземної медичної бібліографії. Одночасно бібліотека повідомляє, що в розпорядженні її наукового відділу є медичні журнали за 1939-1941 роки, списки яких знаходяться в навчальній бібліотеці (вул. Маврицького, 56), читальні навчальної бібліотеки (вул. Чичеріна, 1) та канцелярії інституту (проїзд Комунарів, 27). Бібліотека працювала щодня з 11 ранку до 7 години вечора.

Підсумовуючи роботу в евакуації за місяць, Рада 1-го ХМІ відзначила, що інституту вдалось в короткий термін розвернути свою роботу в Чкалові. У своїй доповіді «Про підсумки місячних занять в інституті» проф. Є.А. Черніков зазначав, що заняття в інституті проходять цілком задовільно, лекції та практичні заняття проводяться на всіх кафедрах і курсах, відвідуваність занять студентами добра, всі кафедри і клініки мають свої приміщення. Це стало можливим, по-перше, завдяки органі-

зовано проведеної евакуації з Харкова професорсько-викладацького персоналу, студентів та майна інституту, що дозволило швидко розвернути роботу кафедр; по-друге, завдяки великій роботі, проведеної в Чкалові з пошуку й облаштування приміщень для розгорнення клінік теоретичних кафедр і забезпечення житлом викладачів та студентів.

Бракувало палива, в навчальних кімнатах температура рідко піднімалась до 5 градусів. На лісозаготівлі по черзі працювали всі — і професори, і студенти. Було голодно, тож взяли земельну ділянку і вирощували картоплю. Проте навчалися, піднімали науку, при цьому чергували в палатах тяжкопоранених і хворих бійців...

Окупація Харкова тривала 641 день. 23 серпня 1943 року Харків був остаточно звільнений від нацистів. В наслідок війни він виявився одним із найбільш зруйнованих міст Європи.

Через які кола пекла довелося пройти мешканцям окупованих територій! Про це яскраво розповідає в своєму щоденнику «Под немецким сапогом» наш земляк — Лев Петрович Ніколаєв, який за станом здоров'я не зміг

евакуюватися з родиною і залишився в Харкові для оборони міста й збереження майна. До війни він завідував відділом біомеханіки в Інституті ортопедії, під час окупації завідував анатомічним музеєм кафедри анатомії людини ХМІ. Як завідуючий домігся отримання для музею німецької охоронної грамоти, зберігши від знищення музейний архів, бібліотеку та унікальні препарати.

Ніколаєва обурювало відношення нацистів до культурних цінностей: «...німці грабували все це, а те що не могли вивезти, вони по-звірячому знищували...». Він згадував як німці намагалися спалити музей анатомії, проте це їм не вдалося. При відступі в одній з кімнат музею нацисти розпалили вогонь, проте мешканці будівлі вибили вікно, влізли в кімнату і розкидали палаючу соломку. Таким чином, було врятовано найцінніший музей, архів медінституту і величезна кількість медичних книг, складених в будівлі анатомічного корпусу. На жаль, німцям вдалося підірвати гістологічний корпус разом з майном, розташований поруч з анатомічним корпусом...

Харків зруйнований після окупації

Всього через декілька днів після визволення міста, 28 серпня 1943 року, розпочався новий етап нашого вишу — етап відновлення після окупації та підготовка до повернення співробітників та студентів з евакуації в рідні стіни Alma mater. Наказом по ХМІ від 29 серпня 1943 року завідувачкою бібліотеки ХМІ призначено Корхову Євгенію Олександрівну, яка була на той час в Харкові, і доручено негайно приступити до виконання обов'язків з приведення до ладу бібліотечних фондів інституту. Бібліотекарями призначаються Олександра Олександрівна Палаузова, Любов Дмитрівна Руф та Ізабелла Степанівна Сурукчі (дочка відомого оториноларинголога С.Г. Сурукчі).

Серед перших наказів по інституту — про інвентаризацію майна, що залишилось після наруги над містом німецьких окупантів. Усім співробітникам 1-го і 2-го ХМІ, пропонувалося в 3-денний термін здати до дирекції ХМІ все те, що зберігалось у них з майна вказаних інститутів (наказ від 12.10.1943).

Не зважаючи на тяжкі випробування, голод і холод під час окупації Харкова, бібліотекарками на чолі з завідувачкою Є.А. Корховою збережено 150 тисяч примірників бібліотечного фонду інституту!

У грудні 1943 року 1-й і 2-й ХМІ об'єднані в один з подальшою назвою Харківський медичний інститут Наркомздоров'я Української РСР і розпочато навчання в ньому у складі лікувального та санітарно-гігієнічного факультетів (розпорядження Раднаркому СРСР від 10.12.1943 № 23286-р). Розпочалось розміщення кафедр та адміністрації, для бібліотеки відведено місце за адресою вул. Сумська № 1 (2-й поверх, кімнати № 16, 17).

Поступово до Харкова повертаються викладачі та працівники ХМІ, які активно підключаються до налагодження життя інституту та підготовки до нового навчального року. Навчальну й наукову бібліотеку було об'єднано в одну, яку з 6 червня 1944 р. очолила, повернувшись з Чкалова, Марія Євгенівна Френкель. Бібліотеку допомагали відновлювати й співробітники інституту: «...в зв'язку

з необхідністю приведення в порядок наукової та навчальної бібліотеки пропоную нижче перерахованим працівникам інституту (всього 18 чоловік з різних кафедр) з 4 вересня 1944 року в 8 годин ранку направитись в розпорядження зав. бібліотекою т. Френкель терміном на 10 днів. Явитися в приміщення Анатомічного корпусу (Сумська 39)». А вже у листопаді 1944 року дирекція інституту відмітила готовність кафедр до нового навчального року й велику організаційну роботу, проведену бібліотекою, відзначила внесок зав. бібліотекою М.Є. Френкель та бібліотекарів П.С. Ловлі, Л.Д. Руф і І.С. Сурукчі.

Медінститут брав активну участь у відновленні нормального життя в Харкові. З наказів по інституту: «...на виконання прийнятого нами зобов'язання віддати на відновлення рідного Харкова 50 годин зверх робочого часу кожним співробітником інституту».

ХМІ разом з містянами розпочали налагоджувати життя, підняти рідне місто з руїн, що залишила по собі війна...

Харків зруйнований після окупації (нині — Майдан Незалежності)

Навіки в пам'яті

людській

Ірина Киричок

У бузковому мареві війни

У війни не жіноче обличчя... Знайомий усім вислів, проте Друга світова війна пронизана болем, горем, стражданнями саме мільйонів жінок і дівчат різних національностей та віросповідань. Страшні випробування звалилися на їх плечі: хтось узяв в руки зброю, хтось — пішов у підпілля, хтось — був вимушений залишитись на окупованих нацистами територіях... А скільки їх потрапило до концтаборів? Що відбувалось з ними там?

Чи відомо вам, що в концтаборах німецькі лікарі проводили жахливі експерименти над людьми, використовуючи їх як піддослідних тварин? Лікарі, які давали клятву не зашкодити... І серед них також були жінки.

Любов і ненависть, дружба і підступність, сила і малодушність, гідність і порушення медичної етики — все це у різних жіночих портретах роману «Бузкові дівчата» Марти Холл Келлі. Жінки, долі яких об'єднала війна: полонені концтабору, їх наглядачки, німецька лікарка, американка-благодійниця...

Роман заснований на реальних подіях і долях жінок, які стали жертвами медичних експериментів у таборі Равенсбрюк.

Келлі Марта Холл

Келлі Марта Холл Бузкові дівчата : роман / Марта Холл Келлі ; пер з англ. В. Горбатська. – Київ : Нора-Друк, 2017. – 544 с. – («Читацький клуб»).

Уривок:

Того ж тижня староста Роза зайшла до спального приміщення й зачитала список з десяти арештанток, які мали прибути до медпункту. В тому списку були Луїза, Сюзана і я.

Коли інші жінки пішли на роботу, Роза повела нас Дорогою Краси до медпункту.

Ходімо, дівчата, — сказала вона підозріло лагідним голосом.

І це каже та Роза, яка роздавала нам ляпаси за неповороткість? У моїй

душі почало наростати недобре передчуття. Того ранку, коли ми наблизилися до медичного барака, світанок розфарбував небо в рожевий та блакитний кольори.

... Роза передала нас двом кремезним медсестрам-есесівкам у коричневій уніформі; на головах у них були білі, схожі на кекси, ковпаки, прищиплені до зібраного вгору волосся. Вони повели нас коридором до палати — приміщення із зафарбованими білим

вікнами, куди втиснули кілька табірних койок та шість звичайних ліжок. Високо під стелею виднілося єдине вікно завбільшки з малесенький половичок. Раптом мені здалося, що довкола мене почали стискатися стіни. І чому в цій кімнаті так душно?

Дівчина на ім'я Альфреда Прюс, яку я знала ще по скаутській організації, сиділа на одному з ліжок, поклавши на коліна руки.

Я витерла піт, який виступив у мене на верхній губі. Що вони зібралися з нами робити?

Одна з медсестер наказала нам роздягнутися, акуратно скласти одіж і вдягнути шпитальні халати із зав'язками на спині. Я набрала в легені стільки повітря, що вони мало не луснули, а потім повільно випустила його. Заради Луїзи я буду зберігати спокій.

... Сюзана підійшла до моєї койки в кінці кімнати.

— Боюсь, що вони...

— Будуть робити на нас хірургічні досліді? — здогадалась я, відчувши страх, гострий, як ніж.

— Мене заберуть наступною, — сказала Сюзана. — Бо їм треба спершу відібрати потенційно проблемних пацієнтів. — У коридорі знову завищали хиткі колеса ще одного ліжка-каталки...

... За кілька хвилин Герда повернулася — тепер за мною. Я пручалася, коли капо заштовхували мене на каталку, та все ж їм вдалося мене притиснути, і тоді я вся затрусилася, наче на мене вилили відро крижаної води. Герда випростала мою руку, і я відчула біль — то голка, боляче штрикнувши, впорскувала якусь рідину.

... Час розтанув і сплив, мов талий сніг. Це що — морфін? Хтось закотив мене до кімнати з круглою лампочкою на стелі і пов'язав мені обличчя рушником. Я відчула, як мені зробили внутрішньовенну ін'єкцію, і якась жінка наказала мені рахувати навспак. Я рахувала польською, вона — німецькою, і невдовзі я заснула.

... Наступного дня я прокинулася з таким відчуттям, ніби піднялася догори з океанського дна.

... Піднявшись на лікті, я побачила, що всі ліжка у палаті були зайняті. У всіх дівчат, окрім Сюзани, на одній нозі була марлева пов'язка. Дехто стогнав, дехто кликав своїх матерів, чоловіків або дітей. І всім нам страшенно хотілося пити. Мене покладали до ліжка, яке стояло найближче до вікна, а Сюзана лежала в тому ж ряду, але біля дверей.

— Сюзано! — гукнула я їй, але вона мовчала...

... Мої нудота й біль були нестерпними. Коли я прокинулася вперше, мені здалося, що у мене немає одної ноги, але потім побачила, що на ній важка гіпсова пов'язка від пальців і майже до стегна. Я відчула, що внутрішня поверхня тої пов'язки була покрита якимось пухнастим матеріалом, схожим на вату. У декого з нас на гіпсових та марлевих пов'язках були написи, зроблені в районі литки: AI, CII і таке інше. Декотрим дівчатам прооперували ліву ногу, декотрим праву, декотрим — обидві. На моєму гіпсі чорним маркером була написана римська цифра «I». Що вона означала?

Як же нам хотілося пити! Але нам не давали води, лише лікарка Оберхойзер видала нам по склянці якоїсь рідини з оцтом — пити це було просто неможливо.

Я то втрачала свідомість, то знову приходила до тями. У всіх нас крутилася голова, але в найгіршому стані були Луїза та Альфреда. На їхніх гіпсових пов'язках значилася велика літера «Т». Спершу Альфреда кричала від болю, та невдовзі її шия заціпеніла, а голова вигнулася назад. Пізніше того ранку у неї звело ще й руки та ноги.

— Благаю, допоможіть, — молила Альфреда, — дайте води, будь ласка.

Того першого дня Яніна якось примудрилася встати, вона шкутильгала від ліжка до ліжка, заспокоюючи нас,

поправляючи наші ковдри, та підносячи, за потреби, єдине на всю палату судно...

... Невдовзі у всіх нас піднялася температура, і ще більше дівчат почали страждати від нудоти. Біль у моїй нозі був страшенний, наче її покусала ціла хмара злих ос.

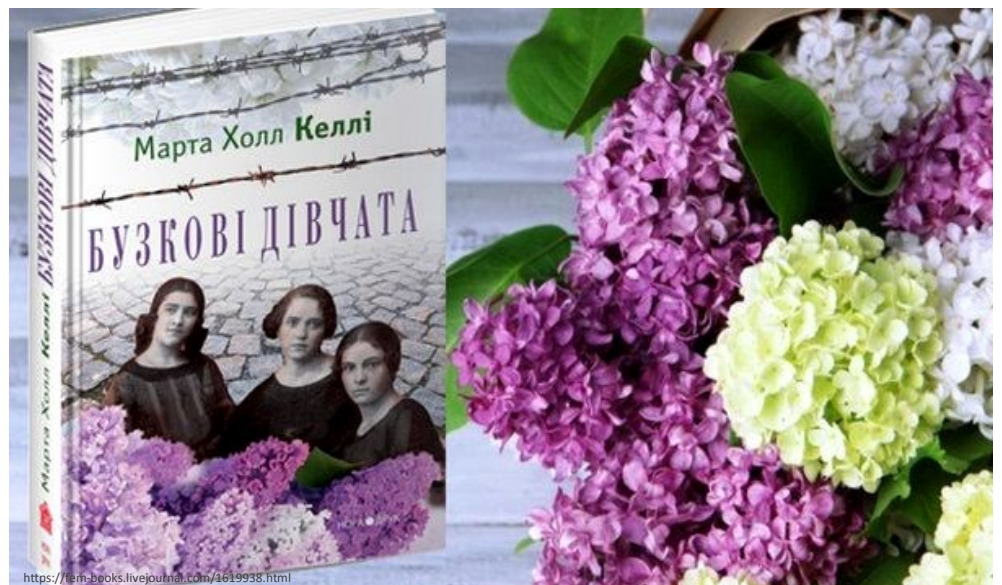
... Мені здавалося, що після всього цього я збожеволію. Ті з нас, хто мав на ногах гіпсові пов'язки, майже нерухомо лежали на одному й тому самому місці цілими днями, слухаючи одну й ту саму класичну музику, яка гра-ла десь у медпункті...

Пролежні були жахливі, але це було ніщо порівняно з глибоким болем у моїй прооперованій нозі.

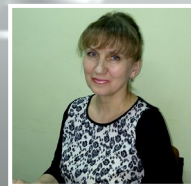
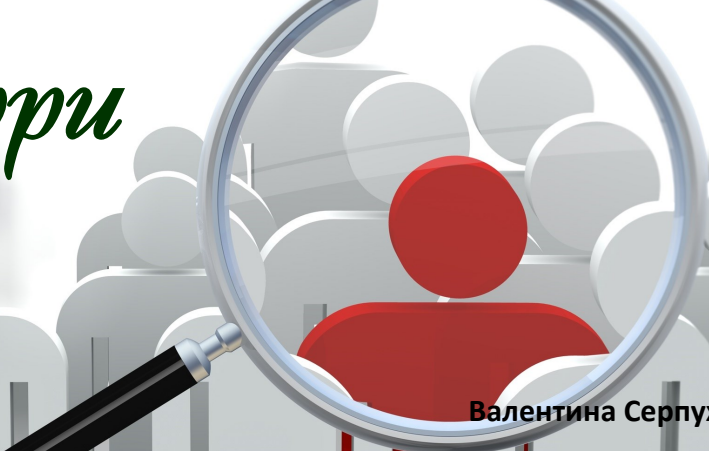
Одного дня Аніс Постель-Віне, подруга Сюзани, з якою вони працювали на сортуванні трофеїв, кинула в наше горішне вікно подарунок, яким вона розжилася в есесівській їдальні. Все це багатство впало мені на ліжку; дві морквини та яблуко. Шматок сиру та головка цукру. То був такий собі райський дощ.

— Це — кроликам, — сказала вона досить голосно, аби ми почули. Якби її спіймали, то неодмінно запроторили до карцеру.

... Після цього назва Кролики так і прилипла до нас, і відтоді всі у таборі саме так нас і називали. Польською — *Kroliki*. Медичні піддослідні свинки. *Lapins* французькою. Навіть лікарка Оберхойзер стала називати нас своїми *Versuchskaninchen*, тобто експериментальними кроликами...

Фундатори

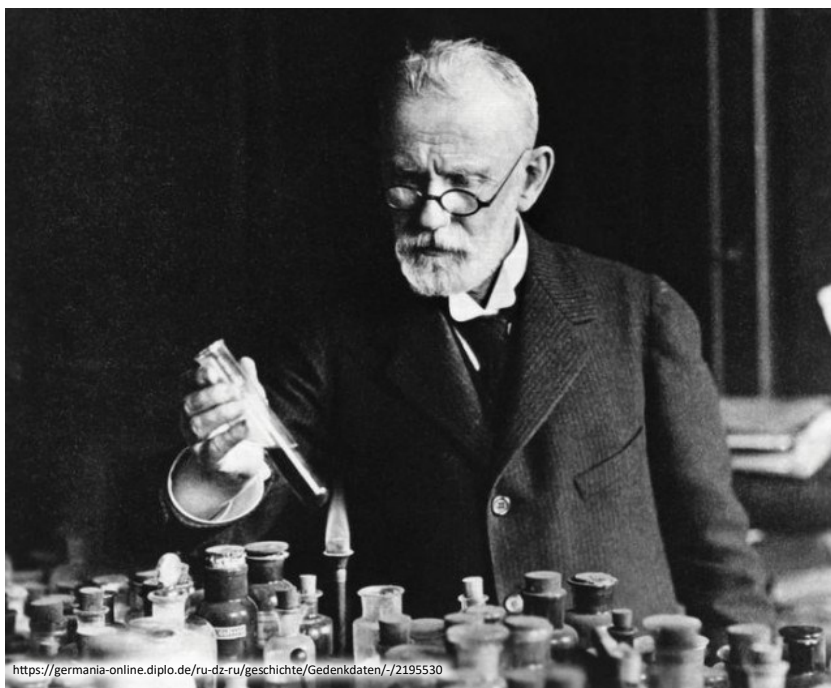
Валентина Серпухова

Пауль Ерліх

Прогрес науки визначається працями її вчених і цінністю їх відкриттів
Луї Пастер

Протягом багатьох століть лікарська практика підтверджує нерозривний зв'язок медицини з хімією. Ще в 16 столітті швейцарський алхімік, лікар Парацельс, на підставі своїх досліджень стверджував, що лікування хвороби можливе різними способами, тобто для кожної хвороби необхідно тільки знайти відповідні ліки, які б діяли на саму її сутність. Проте протягом довгого часу на цьому шляху вдалося досягти порівняно небагато. Лише на початку минулого століття були здобуті рішучі перемоги над такими страшними хворобами, як сифіліс, малярія, поворотний тиф тощо. Роки безперервних досліджень, створення нової галузі в боротьбі з хворобами і нарешті успіх — величезна заслуга Пауля Ерліха.

Пауль Ерліх — видатний німецький лікар, бактеріолог, мікробіолог і біохімік, один з основоположників імунології, засновник хіміотерапії. Народився 14 березня 1854 року в місті Штрелен (зараз Стшелін, Нижньосілезьке воєводство, Польща). Батьки наукою не займалися. На інтереси підлітка великий вплив мав його дід з боку батька, викладач фізики і ботаніки. Однак вирішальну роль у виборі кар'єри зіграв двоюрідний брат Пауля — Карл Вейгерт, бактеріолог, який для виготовлення мікропрепаратів одним з перших став застосовувати анілінові барвники. Під його керівництвом

Пауль Ерліх
(1854-1915)

Ерліх вивчав здатність фарб з'єднуватися з різними структурами. Юність Пауля, з одного боку, збіглася з широким вивченням барвників в найбільших лабораторіях світу, з іншого — сенсаційних відкриттів німецького мікробіолога Роберта Коха і французького хіміка і мікробіолога Луї Пастера. Всі ці фактори зіграли важливу роль у створенні майбутнім вченим своєї теорії боротьби з мікробами.

У 1872 році Пауль вступає до університету Бреслау (нині Вроцлав, Польща), а диплом отримує в Лейпцігському університеті в 1878 році. Закінчивши навчання, працює в різних областях медич-

ної біології, хімії, експериментальної патології і терапії.

Шлях в науці почався з фарбування клітин крові. «Засоби проти бактерій, — вважав молодий вчений, — треба шукати серед барвників. Вони чіпляються до волокон тканин і таким чином забарвлюють матерію. Так само вони пристають і до бактерій і тим самим вбивають їх». В результаті розробок нових фарб, Ерліх знайшов спосіб розрізнення окремих форм лейкоцитів. Це відкриття відіграло важливу роль у розвитку імунології та гематології, зокрема, у вивченні лейкозів.

Під час роботи головним лікарем клініки Фрідріха фон Фреріхса берлінської лікарні Шаріте продовжує гематологічні дослідження, удосконалює методи забарвлення, поширює їх на бактерії і тканини тварин. Диференціює певні форми лейкемії і створює теорію кровотворення.

У 1882 році Роберт Кох відкриває бацилу туберкульозу, і Пауль Ерліх пропонує колезі розроблений метод фарбування туберкульозних бацил фуксином, з чого й починається їх тісне співробітництво. Цей метод мав велике значення для клінічної діагностики туберкульозу, в основному використовується й сьогодні. Під час лабораторного експерименту Пауль сам заразився небезпечним збудником, до того ж заразив і свою сім'ю. З дружиною та двома доньками був вимушений виїхати на лікування до Єгипту.

Після призначення в 1896 році директором Державного інституту розробки і контролю сироваток в Штеглиці (передмістя Берліна) Пауль Ерліх використовує свої знання в області хімії для стандартизації токсинів, антитоксинів і сироваток.

У 1899 році Ерліхом опубліковані результати досліджень щодо застосування «теорії бічних ланцюгів» в імунології. Найважливіше досягнення вченого полягало в тому, що він представив взаємодію між клітинами, антитілами і антигенами як хімічні реакції. Довів, що головна роль в захисті від інфекцій належить не клітинам, а відкритим ним антитілам, які утворюються в сироватці крові.

Теорія отримала назву «теорії гуморального імунітету», і сприяла численним дослідженням в цій області. Крім того, роботи вченого вплинули на створення сучасної імунологічної термінології.

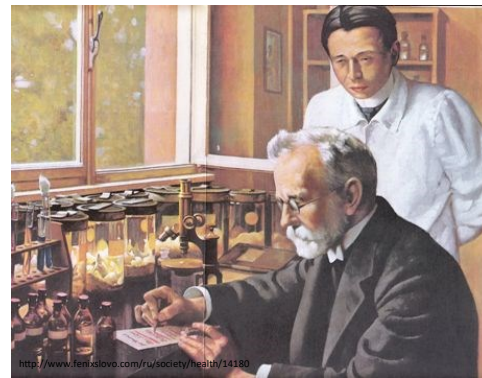
У 1908 році Нобелівської премії з фізіології і медицини одночасно були удостоєні творці двох теорій імунітету: П. Ерліх — гуморальної,

І. Мечніков — клітинної. Незважаючи на наявні відмінності цих теорій, їх автори підтримували глибокі дружні відносини. «Який характер, яка велика людина», — говорив Ерліх про Мечнікова після зустрічей з ним в Парижі.

Як відомо, Ерліх практично одночасно проводив дослідження в області імунології та хіміотерапії.

У 1899 році він переходить до Інституту експериментальної серотерапії у Франкфурті-на-Майні, з 1906 року — директор цього інституту (нині установа має назву — «Paul-Ehrlich-Institut»). Разом зі своїм асистентом Сахашіро Хата вчений посилено працює над пошуком різних барвників для виявлення засобів боротьби з важкими, а часом й смертельними хворобами, і в першу чергу, з сифілісом. У той час ця хвороба, як і туберкульоз, мала неабияке розповсюдження. Перші невдачі тільки розпалювали дослідницьку натуру вченого. «Ми повинні навчитися відливати магічні кулі, здатні потрапляти в збудників хвороби», — говорив він.

Застосувавши безліч барвників, тільки після випробування 606 з'єднань, в 1910 році Ерліх відкрив речовину, що містить миш'як, названу їм сальварсаном. Це поклало початок хіміотерапії, і як вважають фахівці, всієї сучасної фарміндустрії. Сальварсан (від лат. «*Salvare*» — рятувати і «*Arsenicum*» — миш'як) або «препарат 606» — перша синтезована речовина для лікування інфекцій всередині організму людини. В цьому ж році Ерліх пише статтю «Хіміотерапія, її наукові основи і практичне значення», в якій викладає завдання і принципи хіміотерапії. Через два роки потому світ дізнається про новий більш ефективний і менш токсичний варіант цього препарату — неосальварсан (препарат 914). З його створенням з'явилась можливість перемагати інфекційні

хвороби за допомогою синтезованих медикаментів. Сальварсан використовувався в медицині аж до винаходу пеніциліну в 1940 році.

На жаль, це було останнє відкриття великого вченого, адже, після безперервних робіт в лабораторії, нескінченних переживань за результати своїх досліджень, від яких залежало людське життя, його здоров'я було підірване. 20 серпня 1915 року під час відпочинку в Бад-Хомбурзі П. Ерліх помер від апоплексичного удару.

Про визнання величезного внеску П. Ерліха в розвиток медицини свідчать численні нагороди та медалі хімічних і медичних товариств різних країн, багато премій, включаючи почесну премію Міжнародного медичного конгресу, премії Камерона і звання почесного лектора Единбурзького університету, медалі Лейбгіга Німецького хімічного товариства. Він був членом 81 наукового товариства та академій різних країн і володарем почесних звань університетів Чикаго, Геттінгена, Оксфорда, Бреслау та ін.

Використані джерела:

1. Вершигора А. Е. Общая иммунология : учеб. пособие / А. Е. Вершигора. — Киев : Вища школа, 1990. — 736 с.
2. Сазыкин Ю. О. П. Эрлих и начало современной антимикробной химиотерапии / Ю. О. Сазыкин // Антибиотики и химиотерапия. — 1999. — № 4. — С. 3–4.
3. Шнек П. Пауль Эрлих и его контакты с учеными Восточной Европы / П. Шнек // Проблемы социальной гигиены и история медицины. — 1996. — № 6. — С. 56–58.
4. Врач новой эпохи : Пауль Эрлих и его «препарат 606». — Режим доступу : <https://germania-online.diplo.de/ru-dz-ru/wissenschaft/Medizin/paul-ehrlich/1943418>
5. Создатель теории боковых цепей. — Режим доступу : <https://jewish.ru/ru/people/science/3238/>

Харків медичний

Світлана Кравченко

Лариса Скрипченко

Петро Іванович Кравцов

Невеликий провулок, що з'єднує дві відомі харківські вулиці — Клочківську і Римарську, на якому сьогодні розташований Харківський планетарій, носить ім'я лікаря Кравцова.

Петро Іванович Кравцов — талановитий лікар-діагност, а крім того — музикант, просвітител, заслужений доктор наук і мистецтва, народився у родині відомого харківського громадського діяча. Закінчив медичний факультет Імператорського Харківського університету у 1881 р. [1]. Петро Кравцов працював ординатором в терапевтичній госпітальній клініці університету, потім старшим лікарем Харківської Міської лікарні.

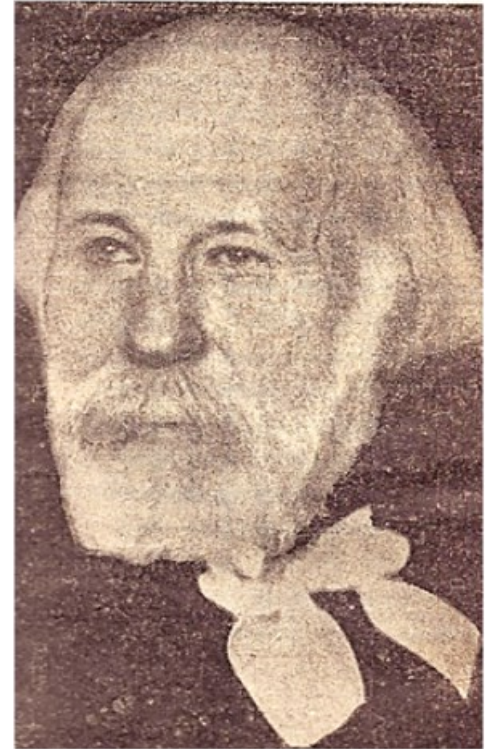
Після двадцяти п'яти років лікарської діяльності він зважується на просвітницьку роботу. Викладає в середніх школах Харкова, читає лекції на вищих педагогічних курсах, виступає з доповідями на з'їздах з питань освіти, не припиняє музичної діяльності — керує оперними гуртками, викладає спів дітям [1].

Особливо діяльність Петра Івановича розгорнулася у радянські часи: робота в Санпросвіті Харківського відділу охорони здоров'я, Комітеті освітніх установ Донецьких залізниць в якості лектора, в санітарних установах Червоної Армії як лектора численних учительських курсів, і нарешті, як організатора і режисера Державної Дитячої опери.

Петро Іванович Кравцов завідував кафедрою соціальної гігієни в Харківському музично-драматичному інституті. За видатні досягнення у боротьбі з хворобами уряд України до дня ювілею Петра Івановича у 1922 р. видав спеціальний декрет щодо присвоєння йому почесного звання заслуженого працівника науки і мистецтва [2].

Використані джерела:

1. Коган-Ясный В. Харьков [Петр Иванович Кравцов] / В. Коган-Ясный // Врачебное дело. — 1927. — № 5. — С. 386.
2. Семененко Н. Ф. Кравцов Петро Іванович / Н. Ф. Семененко, З. П. Петрова // Енциклопедія Сучасної України / НАН України, Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України. — Київ : Поліграфкнига, 2001. — Т. 15 : Кот - Куз / головна редколегія: Дзюба І. М. [та ін.] ; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. — 2014. — С. 124-125.

Петро Іванович Кравцов
(1856-1928)

Провулок ім. П. І. Кравцова
(ліворуч — книжковий ринок)

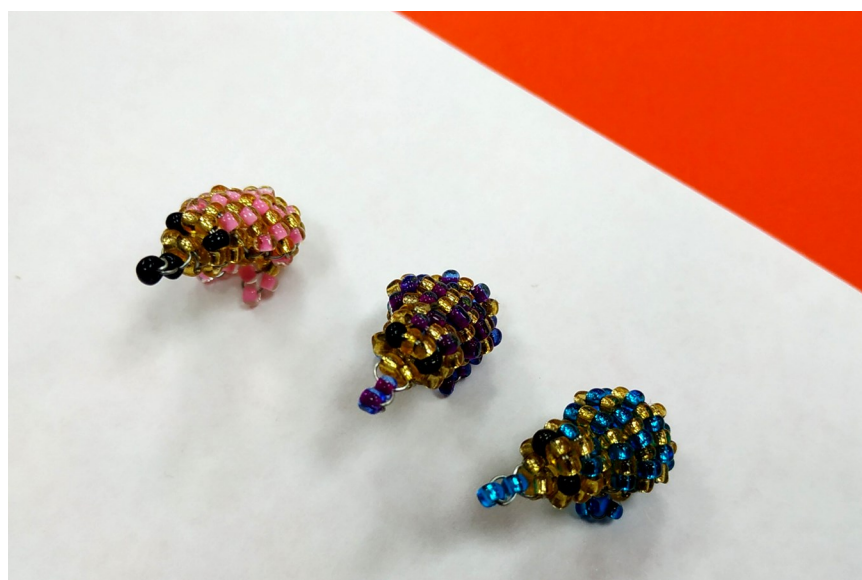
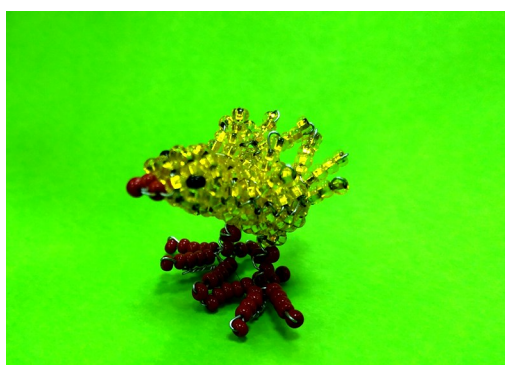
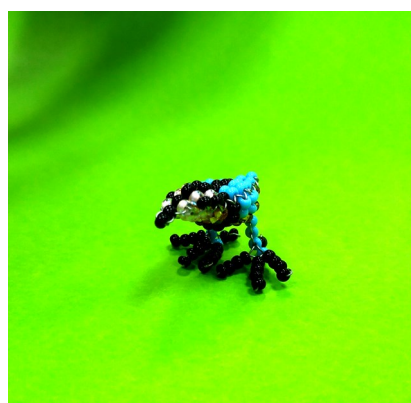
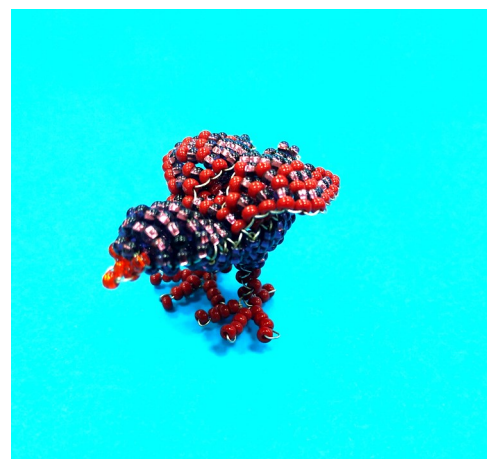
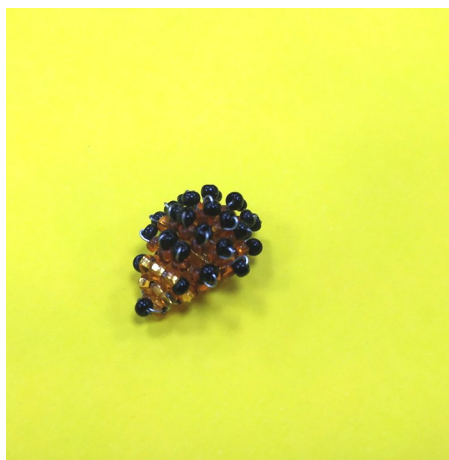
Регіна Вороніна

У польоті уяви

Пам'ятаю: для мене травень завжди насичений — закінчення навчального року у школі чи виші, звітність на роботі, а ще — мій день народження і декількох близьких друзів. Тож за внутрішніми станом я нагадую собі якусь-таку пташку, яка увесь час літає за певним маршрутом...

Травень — останній місяць весни, переповнений природною енергією, стимулюючий на активні дії і творчість. Саме в цей час я роблю невеличкі перерви, сідаю за стіл та створюю мініатюри з бісеру — це вже моя традиція. Я намагаюсь зробити фігурки представників навколишнього

середовища, котрі, на мій погляд, за ритмом життя нагадують мене саму. Кожен раз виходить по-різному, однак, я точно знаю — ці «створіння» будуть асоціюватись з дією, енергією та креативом!

ОНЛАЙН-МЕНЕДЖМЕНТ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

Готуючись до суттєвих змін у вищій освіті бібліотеки розробляють можливі моделі організації віддалено працюючих колективів.

Ситуація, з якою зіткнулися університети, у тому числі й університетські бібліотеки, через пандемію COVID-19, є безпрецедентною. Ті кроки, які більшість з нас планувала зробити поступовими, за планом, вимушено вирішували протягом якщо не днів, то тижнів. Криза вимагає миттєвої прояви творчого потенціалу і здатності реагувати на нові виклики.

Робота під час карантину передбачає неабияку підготовку спеціаліста, в першу чергу, вміння й бажання працювати дистанційно — саме такий формат роботи сьогодні актуальний. Тож Наукова бібліотека ХНМУ оперативно реагує на зміни у суспільному житті. Фахівці бібліотеки ведуть роботу онлайн з базами даних (БД), електронним каталогом (ЕК), Репозитарієм ХНМУ, поповнюючи їх новими ресурсами на підтримку дистанційного навчання в університеті. Ми постійно на зв'язку з користувачами: визначити УДК до публікації, відредагувати персональний профіль науковця, знайти статті в WoS та SCOPUS...

В умовах карантину активізувалось й проведення різноманітних онлайн-заходів з метою підвищення професійних компетентностей співробітників нашої бібліотеки ХНМУ. Серед найактуальніших: онлайн-конференція від Міністерства культури та інформа-

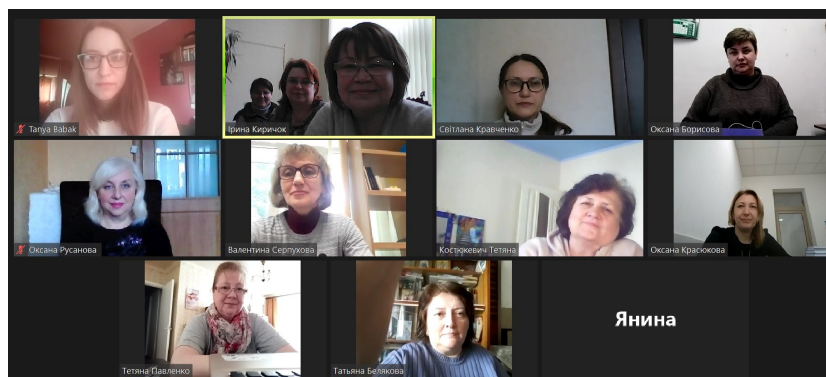
ційної політики України щодо презентації проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (нова редакція) в рамках проведення громадського обговорення; вебінари, віртуальні лекції, семінари: «Як організувати віддалену роботу колективу університетської бібліотеки в умовах невизначеності?»; «Навички стресостійкості для бібліотекарів»; «Нові функції Unischek та лайфхаки для дистанційного навчання під час карантину»; «Швидко та просто: як перевіряти роботи на плагіат за допомогою Unischek»; «Мистецтво академічного письма: практичні поради»; «Дистанційне навчання: допомога від компанії Elsevier»; відеосемінар щодо функцій та можливостей платформи AccessMedicine від McGraw-Hill (англійською мовою); «Наукова комунікація в цифрову епоху» та багато інших. По завершенні більшості вебінарів отримані сертифікати.

Дирекція бібліотеки із завідувачами відділів щотижня збирається на онлайн-наради для обговорення нагальних питань, визначення подальшої стратегії роботи. На початку виконували Scure, але швидко

перейшли на платформу Zoom Cloud Meeting й оцінили її переваги для колективного спілкування. В першу чергу обговорювали організацію дистанційної роботи, кожного тижня підводили підсумки, постійно аналізували індивідуальні звіти співробітників і відділів; планували підвищення професійних компетентностей і участь у вебінарах — підвищення кваліфікації в онлайн-заходах; здійснювали технічний супровід онлайн-іспитів — приміщення бібліотеки активно задіяні у проведенні державних іспитів; обговорювали можливості повернення книг до бібліотеки студентами випускних курсів у червні та подальші кроки — організацію місць для карантину повернутих книжок (обсервації), засоби персональної безпеки та гігієни працівників в умовах карантину тощо.

28 травня відбулась чергова зом-нарада дирекції і завідувачів відділів бібліотеки — обговорювали перші результати поетапного виходу з карантину, тож наш робочий ритм поступово відновлюється!

Наталія Гаєва

ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ ХНМУ – ДИСТАНЦІЙНО

Весна завжди приносить в університет нові зустрічі з майбутніми вступниками, адже щороку саме у цей час проводять День відкритих дверей. Проте весна 2020 внесла певні корективи в формат спілкування населення світу, змінивши його на дистанційний.

19 травня Харківський національний медичний університет провів для майбутніх вступників та їх батьків День відкритих дверей дистанційно. Онлайн-трансляція з університету відбулася в режимі реального часу на каналі YouTube через платформу Zoom Cloud Meeting. Під час цієї zoom-зустрічі усі бажаючі могли ознайомитися з особливос-

тями вступної кампанії ХНМУ в 2020 році, поспілкуватися з керівництвом, викладачами і студентами, задати питання щодо особливостей навчання в медичному виші, переглянути його матеріально-технічну базу, розібратися з алгоритмом реєстрації електронного кабінету та отримати відповіді на різноманітні запитання.

У цій zoom-зустрічі взяла участь й університетська бібліотека. Під час ефіру директорка Ірина Киричок презентувала сучасні й комфортні умови в Науковій бібліотеці, створені університетом для супроводу освіти, науки й дозволя: представила фонд і ресурси бібліотеки, абонементи з автоматизованою видачею літератури, оснащені найсучаснішою комп'ютерною та мультимедійною технікою читальні зали, зали для самостійної ро-

боти та коворкінг, розповіла про різноманітні спільні заходи студентства та бібліотеки.

По завершенні віртуальної екскурсії бібліотекою директорка запросила майбутніх вступників приєднуватися до студентської спільноти університету й запевнила, що доброзичливий персонал бібліотеки завжди готовий прийти на допомогу та надати корисні поради.

Перший досвід проведення в умовах карантину віртуального Дня відкритих дверей був незвичним, але цікавим, і продемонстрував переваги навчання в нашому університеті.

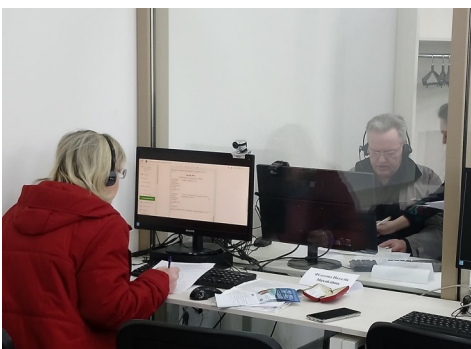
Оксана Красюкова

ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ — ВІРТУАЛЬНО!

21 травня в ХНМУ розпочалась державна атестація, яка проходить у дистанційному форматі. Саме карантинні умови, спричинені коронавірусом COVID-19, стали причиною таких нововведень.

П'ять локацій з проведення держіспитів організовано в Науковій бібліотеці університету. Сучасний та комфортний простір забезпечує дотримання безпечного перебування в ньому під час карантинних обмежень, новітнє обладнання, технічна та інформаційна підтримка співробітників бібліотеки протягом всього терміну іспитів створюють відповідні умови і сприяють злагодженій та продуктивній роботі екзаменаційних комісій.

Редакція

ДЕНЬ ВИШИВАНКИ

Візерунки, схеми та викрійки вишиванок, нитки та канва... Сьогодні всі ці матеріали без проблем можна придбати в магазинах, замовити доставкою з Інтернету, а в часи наших прабабусь це було досить складним квестом. Полотна для вишиванки власноруч ткали з льону або конопель. Для фарбування ниток брали те, що було під рукою: кору, коріння, листя й квіти. Для закріплення кольору нитки запікали у житньому тісті, так забарвлення не зникало, навіть через декілька десятиліть.

Праукраїнки чудово володіли мовою орнаментального письма. Секрет унікальності вишиванки криється не тільки в складності її виготовлення, а й у системі символів, нанесених на сорочку. Дерево життя, виноград, ружі, дубові листочки, калина, лілія — так народ називав складні візерунки простими і зрозумілими словами. Ці візерунки мали потужний езотеричний зміст. У вишивальниць були таємниці, пов'язані із так званим закриванням сорочки: цей магічний обряд ви-

вершення, закінчення. Вишивальниця залишала в потаємному місці особливий оберіг від злого ока, так вона закодовувала своєю любов'ю та чистотою намірів все найкраще. Ось чому для українців вишиванка — не просто одяг. Це дуже особливе, особисте, рідне, святе, що передається з покоління в покоління.

З плином часу почали стиратись класичні регіональні особливості й традиційна чистота національної вишивки. З'явилась мода на брокарівські узори, що тодішні вишивальниці брали з обгортки для мила та іншої парфумерної

продукції. Вишиваний одяг став модним, дизайнерським.

У третій четвер травня всі охочі долучаються до свята вишиванки, одягнувши її до садочка, школи, університету чи на роботу. До речі, в нашому університеті вже декілька років підтримується така традиція, в тому числі й студентами-іноземцями. Вони розпитують про українські національні звичаї, костюми тощо. Із задоволенням вбираються в український національний одяг та з гордістю демонструють свій.

Дарина Корольчук

День вишиванки 2020

Співробітники ХНМУ у День вишиванки — 21 травня 2020 р.

НАЙОРИГІНАЛЬНІШІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ

(до Міжнародного дня музеїв)

Щорічно Міжнародний день музеїв відзначається **18 травня**. Нерідко в цей день музеї організують безкоштовні екскурсії, створюють нові виставки, проводять тематичні лекції та семінари. Майже кожного року обирається тематика святкування, а в багатьох музеях України проводиться популярний фестиваль «Ніч музеїв».

І зовсім не обов'язково виїжджати за кордон, аби побачити щось незвичне та унікальне — українські музеї також можуть здивувати. До вашої уваги підбірка найоригінальніших музеїв нашої країни.

Музей-ресторан «Сало»

В 2011 році у Львові відкрився унікальний ресторан-музей присвячений найпопулярнішому продукту України — салу. Створений відомим художником-декоратором Борисом Бергером та скульптором Мирославом Дедишиним. В музеї проходять виставки сучасних митців, а також виступи відомих музикантів. Унікальний музей радує відвідувачів не лише творами мистецтва, а й найрізноманітнішими стравами. Тут ви зможете скуштувати суші з сала, сало у вигляді «вуха» Ван Гога, або відомий десерт — сало в шоколаді. Особлива атмосфера, цікавий інтер'єр та оригінальні ідеї не розчарують відвідувачів.

Музей «Сало»

Музей сновидінь

Музей Гуцульської магії

Мольфарство є невід'ємною частиною гуцульських традицій й в наш час тут можна почути перекази та легенди про різних знахарів та чаклунів.

Нещодавно, на Прикарпатті, на березі річки Жаб'євський потік у Верховині, відкрився Музей гуцульської магії. В цьому невеличкому музеї зібрані експонати, пов'язані з діяльністю двох відомих мольфарів — Андрія Атаманюка та Михайла Нечая. В музеї ви дізнаєтесь, як боролися з духами, якими предметами користувались знахарі та як лікували душу й тіло наші пращури.

Музей сновидінь

Київський Музей сновидінь — дійсно дуже цікаве місце, що прагне сформувати та доповнити уявлення людини про психоаналіз та сновидіння. Тут проводяться тематичні виставки, лекції та кінопокази. Його оформленням

займалася українська художниця Катерина Балицька. Музей складається з декількох частин: експозиційний хол; «Кабінет психоаналізу», де можна поспілкуватися з психоаналітиком, або ж почитати спеціальну літературу; школа вільної форми навчання та невелика крамниця. Основний експонат музею — сон. Тут можна дізнатися звідки беруться сни, чому нам сняться певні предмети та що вони означають. Якщо є бажання дізнатися про себе більше, заглянути «в середину» обов'язково відвідайте цей незвичний музей.

Музей українського весілля

В 2008 році на Полтавщині, в селі Великі Будища відкрито музей, присвячений традиціям українського весілля. Протягом п'яти років жителі села старанно збирали експонати для експозицій. Традиційний одяг, цікаві предмети побуту, килими, меблі, що збереглися з XVII-XIX сторіччя — все, що колись використовувалось українцями під час весільних обрядів, сьогодні може побачити та доторкнутися до історії кожен бажаючий. Також відвідувачам пропонують взяти участь в інсценуванні весілля, або ж «побратися по справжньому». Цей колоритний музей нікого не залишить байдужим та подарує чудові спогади.

Анна Ляшенко

ЗАПРОШУЄМО ОЗНАЙОМИТИСЬ З ВИСТАВКАМИ:

Віртуальні виставки:

«Перш за все — не зашкодити!»

(до Дня медичного працівника) — з 21 червня

«Професор Тамара Трохимівна Чорна — видатний вихованець ХНМУ»

(100 років з дня народження доктора медичних наук, професора,
ветерана Другої світової війни, завідувача кафедри
інфекційних хвороб ХМІ у 1969–1992 роках) — з 26 червня

**З цією та іншими віртуальними виставками
пропонуємо ознайомитися на сайті НБ ХНМУ**

<http://libr.knmu.edu.ua/>

Ліонс

*Вітаємо співробітників Наукової бібліотеки
з ювілеєм та днем народження
у травні!*

Федорченко Марину!

Вороніну Регіну!

Гаєву Поліну!

Гриневич Ольгу!

Ляшенко Анну!

Контакти:

м. Харків,

пр. Науки, 4

тел. (057)7077209

моб. (097)9937709

e-mail: biblio-t@ukr.net

Редакційна колегія:

Киричок І.В. (головний редактор)

Русанова О.А. (відповідальний редактор)

Кустова К.М.

Гаєва Н.Д.

Вороніна Р.В.

